

Italská koloniální éra zanechala na trase mezi Asmarou a Massawou 30 tunelů, 35 mostů a 13 zastávek, které svědčí o výjimečném inženýrském umění

Daniel Valchovník

Eritrea se mi vryla hluboko do srdce. Naučila mě vážit si věcí, které máme za samozřejmé – svobody projevu i pohybu, přístupu k informacím. Ukázala mi, že i v nejtěžších podmínkách si lidé umějí zachovat lidskost, smysl pro humor a naději.

Eritrea

Tam, kde se zastavil čas

Eritrea rozhodně není destinací pro každého. Ale právě v tom tkví její neopakovatelné kouzlo – v obtížnosti, autenticitě a v pocitu, že jsem objevil něco skutečně výjimečného. Místo, kde jako by se zastavil čas a svět kolem zůstal stát někde v polovině minulého století. Tyto malé zvláštnosti činí Eritreu nezapomenutelnou.

Text a foto: **Daniel Valchovník**

Byl chladný říjnový den, když jsem nastoupil do letadla mířícího do jedné z nejzáhadnějších a nejméně navštěvovaných destinací naší planety, alespoň pro mě. Už v tu chvíli jsem tušil, že tato cesta nebude obyčejná. První překvapení mě čekalo ještě před cestou – na letence jsem měl přehozené jméno s příjmením. Malá administrativní chyba, ale pro cestovatele mířícího do země, která je známá svou byrokratickou přísností a nepředvídatelností, to byla potenciálně vážná komplikace. Naštěstí, jak se později ukázalo, se vše vyřešilo bez obtíží.

Má 40. africká země

Když letadlo konečně přistálo na letišti v Asmaře, hlavním městě Eritrey, bylo krátce po třetí hodině ranní. Už na letišti na mě dýchla typická eritrejská realita, která je směsí africké pomalosti, byrokratické důkladnosti a trochu chaotické organizace. Čekal jsem více než hodinu na vyřízení víza po vyčerpávajícím letu, kdy člověk touží jen po posteli a spánku. Kolem mě se pohybovali ospalí úředníci v uniformách, pomalu listovali dokumenty, razítkovali papíry a zapisovali údaje do tlustých sešitů. Byl jsem jediný turista a jako jediný jsem na letišti zůstal, dokud mi nebylo uděleno vízum a umožněn vstup do země.

Vyčerpaný z dlouhého letu jsem vystoupil do chladného nočního vzduchu. Do hotelu jsem dorazil před pátou hodinou ranní, unavený nejen z cesty, ale i z celého procesu příletu. V pokoji na mě čekalo první překvapení – na stolu leželo

Krásná hornatá krajina
mezi Asmarou a Massawou

Interiér koloniálního hotelu
Albergo Italia v Asmaře

jsem dlouho, možná ani nikdy, nepil. Za dvojité espreso a perlivou vodu jsem platil pouhých 40 korun. Při procházce ulicemi Asmary jsem si nemohl nevšimnout obrovského množství nádherných žen, které procházely kolem. Eritrejky jsou známé svou krásou – vysoké, štíhlé, s jemnými rysy a elegantním držením těla. To mi připomnělo mé působení za velkou louží, kdy jsem žil v blízkosti velké eritrejské komunity, a dokonce jsem pracoval v kuchyni eritrejské restaurace, kde jsem se učil vařit jejich tradiční jídla.

Cenové paradoxy země kontrastů

Zajímavostí, která mě překvapila, je cena balené vody. Litr a půl vody stojí 50 Kč, což je vzhledem k tomu, že se jedná o základní životní potřebu, poměrně vysoká cena. Důvodem je zajímavá skutečnost – Eritrea nemá svou vlastní výrobu pitné balené vody, na rozdíl od minerální vody, která se prodává i v restauracích ke kávě za relativně velmi nízkou cenu. Zásoby pitné balené vody se totiž musí dovážet ze Spojených arabských emirátů, což samozřejmě zvyšuje cenu kvůli dopravě a importním poplatkům. Co mě příjemně překvapilo, je úplná absence igelitových tašek a plastových sáčků. Vše se balí do papíru, což je v dnešní době, kdy se celý svět potýká s problémem plastového odpadu, skvělý ekologický krok. Když jsem si něco koupil v obchodě, dostal jsem to zabalené v papírovém sáčku nebo novinách, úplně jako to bylo v Evropě před padesáti lety.

Železniční trať, po které se můžete projít,
vlaky zde už často nejezdí

dálkové ovládání na televizi, ale televizor jsem v místnosti nikde nenašel. Byl to absurdní detail, který dokonale ilustroval realitu eritrejského života, kde věci často nedávají logický smysl.

Ranní překvapení

Když jsem se ráno probudil asi po třech hodinách neklidného spánku, přišlo další nepříjemné zjištění – elektřina v hotelu nefungovala. Žádné světlo, žádná možnost nabít telefon, žádná teplá voda ani wifi. V Eritreji jsou výpadky proudu běžným každodenním problémem, se kterým se místní obyvatelé naučili žít. Elektřina se vypíná na několik hodin během dne nebo přes noc. Je to důsledek zastaralé infrastruktury a chronického nedostatku energetických zdrojů.

První kontakt s městem a nejlepší káva

Po krátkém odpočinku jsem konečně začal objevovat město a na vlastní kůži poznal atmosféru eritrejské Asmary, která leží v nadmořské výšce 2325 metrů. Vyšel jsem do ulic plných lidí, starých italských koloniálních budov a zvláštní směsi afrického a středomořského vlivu. Asmara, zapsaná na seznamu UNESCO, je často nazývána „Piccola Roma“ – Malý Řím – kvůli své italské koloniální architektuře z 30. a 40. let minulého století, která je zde zachována v téměř původním stavu.

V první kavárně, do které jsem náhodně zašel, jsem si objednal dvojité espreso. A musím říct, že tak dobrou kávu

Katedrála svatého
Josefa v Asmaře

” Ruiny bývalého paláce etiopského císaře Haileho Selassieho v Massawě mají prazvláštní výhled...

Jedna z mnoha budov v Asmaře ve stylu art deco, která slouží jako restaurace a zároveň „internetová kavárna“

Národní kuchyně

Těšil jsem se, jak si objedná *indžeru*, která je základem eritrejské a etiopské kuchyně. *Indžera* je velký, plochý a kulatý chléb připravený z tefu (semena trávy miličky habešské), který se nechá kvasit a pak se peče na speciální kulaté pánvi. Výsledkem je houbovitý, mírně kyselý chléb, který slouží zároveň jako talíř i jako příbor – nakládají se na něj různé omáčky, maso, zelenina a luštěniny a pak se kousky *indžery* odtrhávají a používají k nabírání jídla. Jídlo chutnalo výtečně – kombinace kyselé chuti chleba s omáčkou ochucenou směsí pálivého koření *berbere* vytvářela nezapomenutelnou chuťovou symfonii.

Bowling z éry americké přítomnosti

Další den jsem navštívil místní fotbalovou ligu – úroveň byla slušná, atmosféra zábavná a vstup zdarma! Ale skutečný sportovní zážitek teprve přišel. Ve večerních hodinách jsem se vydal do sportovního centra, kde mě zaujal bowlingový areál fungující od roku 1957, kdy v Eritreji sídlila americká vojenská základna. Američané zde měli důležitou komunikační stanici během studené války a pro své vojáky vybudovali golfové hřiště a „sportovní centrum“. Byla tam spousta kulečnickových stolů, a dokonce několik PlayStationů s FIFA. Shodou náhod jsem se stal společně s mým průvodcem Joshou součástí bowlingového miniturnaje, kde jsem

Typické jídlo *tsebbi sga* (dušené maso) a placcka *indžera*

Sídlo bývalého paláce etiopského císaře Haileho Selassieho v Massawé

a odešel na Západ – což je příběh, který se mnohokrát opakuje a vypovídá o neklidné sociální situaci v zemi.

Demografická tragédie

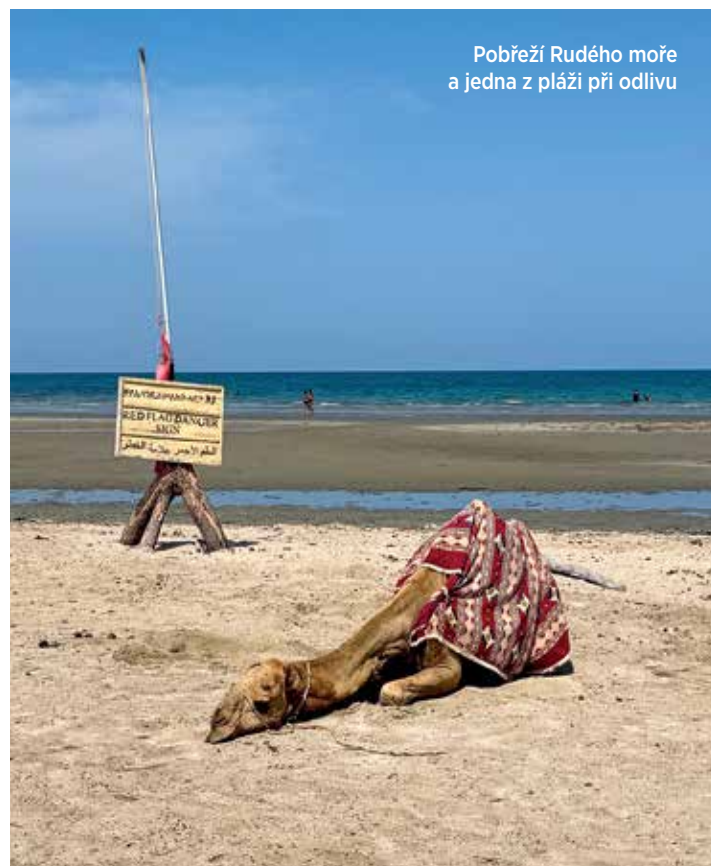
Jedna z nejtragičtějších skutečností o Eritreji je demografická situace. V samotné Eritreji dnes žije přibližně 3,5 milionu lidí, ale podle odhadů žijí v zahraničí až dva miliony Eritrejců – obrovský problém emigrace, který vykrvácel zemi a připravil ji o nejvzdělanější a nejschopnější lidi. Občané směji zemi opustit jen velmi obtížně a za velmi specifických okolností. Eritrea je totiž jednou z mála zemí na světě, kde je výjezd vlastních občanů povolen pouze se speciálním výjezdním vízem. Tento systém je součástí totalitního režimu, který se bojí, že pokud lidem dovolí svobodně cestovat, už se nevrátí. Navíc je zde otevřený konflikt s Etiopií. V zemi by pak neměl kdo bojovat. Když v roce 2018 došlo k historickému smíření mezi Eritreou a Etiopií a hranice se na zhruba pět měsíců otevřely, mnoho lidí využilo příležitosti a uprchlo. Tisíce mladých Eritrejců přešly hranice do Etiopie a odtud pokračovaly dál v naději na lepší život v USA, Evropě nebo Austrálii.

Pomalou, ale se zážitkem

Moje vízum platilo pouze pro okruh 26 km kolem Asmary – na cokoli dále jsem si musel pronajmout průvodce a ten vyjednal povolení. Po dvou dnech pobytu v hlavním městě jsem vyrazil na výlet do Massawy, historického přístavního města u Rudého moře, vzdáleného asi 110 kilometrů od Asmary. Massawa (nebo také Mitsiwa v místním jazyce) byla po staletí důležitým obchodním přístavem a střídaly se zde různé mocnosti – Osmané, Egypťané, Italové, Britové a nakonec Etiopie. Cesta z Asmary do Massawy mi trvala se zastávkami na focení a pozorování krajiny přes čtyři hodiny, i když samotná vzdálenost není velká. Důvodem jsou především horské serpentiny a špatný stav silnice na některých úsecích. Ale tahle dlouhá cesta byla vlastně požehnáním, protože mi nabídla neuvěřitelné výhledy na hory, kaňony, suchá údolí a postupně se měnící krajinu – od vysokohorské

Interiér Cinema Impero v Asmaře

Pobřeží Rudého moře a jedna z pláží při odlivu

skončil beznadějně poslední s 54 body (doma zahrají i přes 150). Bowlingové centrum působí velmi starobyle, jako by se zde zastavil čas – původní dřevěné dráhy jsou křivé, skóre se zapisuje na papír, koule jsou značně opotřebované. Ale přesto stále funguje a je mezi místními poměrně populární. Za jednu hru bowlingu – 10 kol – se platí 30 Kč na hráče, dalších 30 Kč dostává zapisovatel, který vede skóre, a 15 Kč dostává osoba, která podává koule a ručně uspořádává kuželky, protože automatický systém samozřejmě nefunguje. Nejvyšší dosažené skóre je 254 bodů. Tento rekord drží člověk, který již dávno opustil zemi

Setkání s paviánem po cestě do Massawy

Tip: Stáhněte si off-line mapy předem!

- **Internet** v Eritreji je **pouze v hlavním městě a ve speciálních „internetových kavárnách“**. Je **slabý**, na místní poměry **drahý** a velmi **nespoehlivý**. Rychlost připojení je často tak pomalá, že zaslání jedné zprávy může trvat několik minut.
- **Sociální sítě jsou téměř nepoužitelné**, streamování videa je nemožné a i **posílání e-mailů s přílohami je výzva**. Přesto, nebo možná právě proto, jsou kavárny v hlavním městě plné lidí a noční život je poměrně živý i v tak izolované zemi. Lidé se scházejí, povídají si, hrají karty nebo domino. Je to osvěžující kontrast oproti západnímu světu, kde lidé sedí v kavárnách a každý zírá do svého mobilního telefonu. V Asmaře se **lidé skutečně baví spolu, bez digitálního zprostředkování**. Je to **osvěžující a trochu nostalgické** – jako pohled do doby před chytrými telefony a sociálními sítěmi. Samozřejmě, důvodem není vyšší duchovní vyspělost Eritrejců, ale **výrazné omezování svobody ze strany státu**.

Jedna z maleb symbolizující nezávislost Eritrey

oblasti kolem Asmary přes skalnatá úbočí až k rozpálené pouštní nížině u pobřeží Rudého moře. Cesta z horské Asmary do přímořské Massawy znamená nejen změnu krajiny, ale i dramatický teplotní šok – z příjemných 18 °C jsem se rázem ocitl v dusivých 34 °C.

Italské inženýrské mistrovství

Z Asmary vede historická železniční trať, která je jedním z nejpozoruhodnějších technických děl koloniální éry v celé Africe. Dnes funguje už jen její část jako turistická atrakce v podobě parního vlaku, který občas projíždí krajinou pro turisty a možná některé nostalgické místní obyvatele. Ale v době své slávy, v prvních desetiletích 20. století, to byla životně důležitá dopravní tepna spojující hlavní město s přístavem. Italská koloniální éra, která trvala od konce 19. století do druhé světové války, zanechala na trase své nesmazatelné stopy. Trasa mezi Asmarou a Massawou byla skutečným inženýrským mistrovským dílem – obsahuje 30 tunelů vysekaných do skalního masivu, 35 mostů překlenujících hluboké kaňony a propasti a 13 zastávek rozmístěných podél celé trati. Tato železnice svědčí o výjimečném inženýrském umění italských stavitelů, kteří dokázali překonat extrémní výškový rozdíl téměř 2400 metrů na relativně krátké vzdálenosti, v nehostinném horském terénu, s technologiemi dostupnými na začátku 20. století. Je to připomínka doby, kdy kolonialismus, navzdory všem svým nespravedlnostem, přinesl také technický pokrok a infrastrukturu, která částečně přetrvává dodnes.

Palác císaře Selassieho

V Massawě jsem navštívil staré město a palác Haileho Selassieho, etiopského císaře, který vládl s přestávkami od roku 1930 do roku 1974. Palác stejně jako starobylé centrum města je dnes v bídném stavu – zchátralé zdi, rozpadající se omítka, prázdné místnosti bez nábytku. Ale i přes tuto zkázu jsem dokázal vytušit bývalou nádheru a důležitost tohoto místa. Je to melancholická připomínka dávných časů, kdy Eritrea byla součástí etiopské říše a Massawa byla důležitým královským přístavem. V roce 1962 etiopský císař Haile Selassie jednostranně zrušil federativní uspořádání a Eritrea se stala obyčejnou provincií Etiopie. To vyvolalo masový odpor a začala třicetiletá válka za nezávislost, která trvala od roku 1961 do roku 1991. Byl to jeden z nejdelších a nejkrvavějších kon-

” Závěr cesty chtěl odpočinek, a tak jsem zamířil na Zelený ostrov. Jen já, strom, stín a moře...

fliktů v moderní africké historii. Bohužel, optimismus po získání nezávislosti byl krátkodobý. Po osvobození se Eritrea stala státem s jednou politickou stranou. V čele země i nadále stojí prezident Isaias Afwerki, bývalý velitel osvobozeneckých sil, který je u moci více než 30 let.

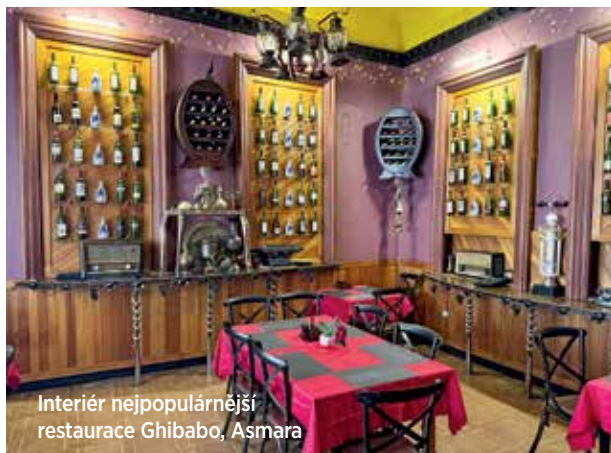
Po prohlídce města a paláce jsem vyrazil lodí na Zelený ostrov. Je to místo, kde se nedá dělat vůbec nic – a právě v tom tkví jeho kouzlo. Žádné atrakce, žádný program, žádný spěch. Jen já, strom poskytující vzácný stín a nekonečně modré moře. Usadil jsem se v písku a nechal čas plynout vlastním tempem. V pozdějším odpolední se ke mně přidali místní rybáři, kteří

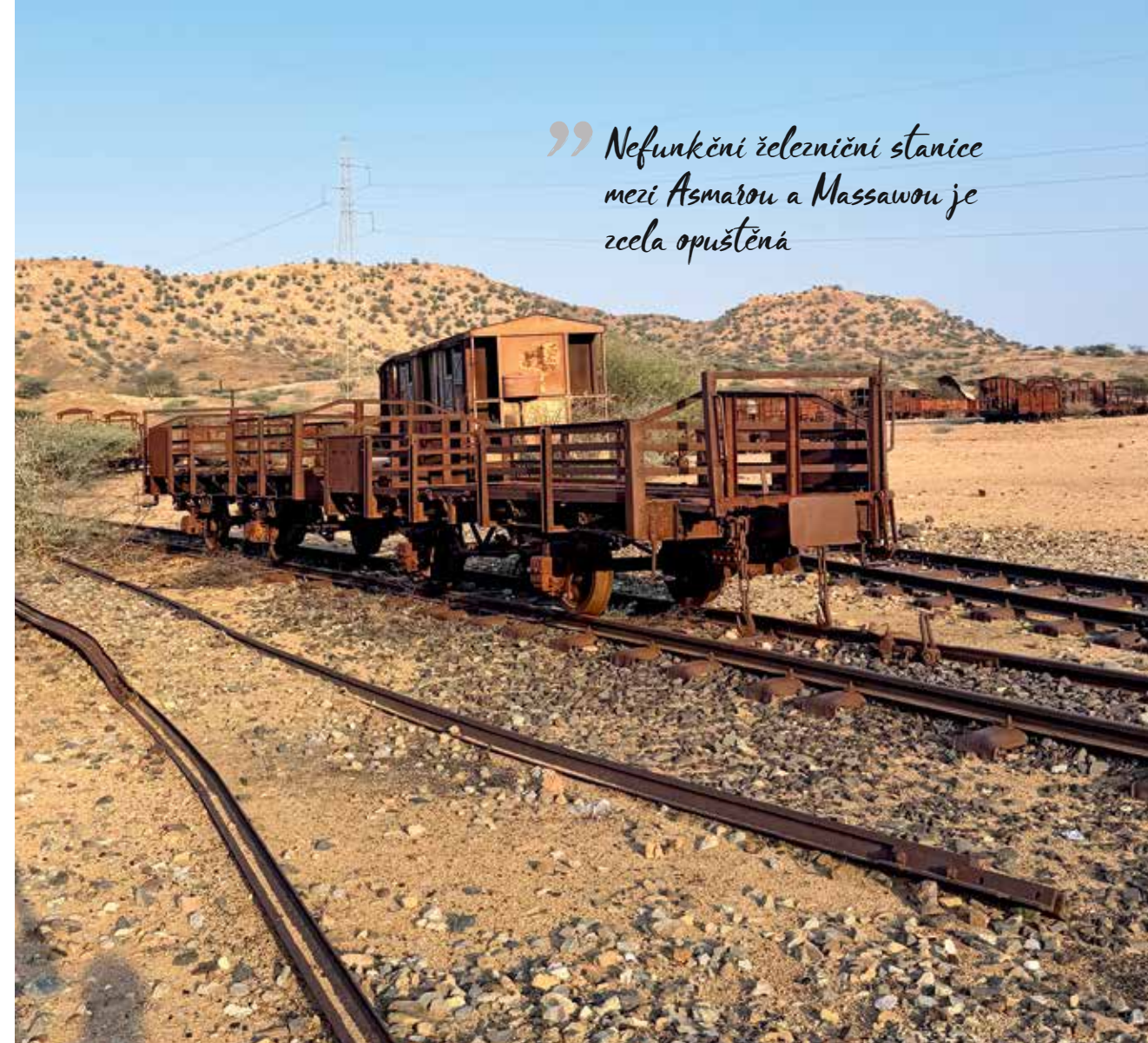
Tank symbolizující hrdiny, kteří padli v roce 1990 při osvobození Massawy

Jedna z mešit v Massawě

Interiér nejpopulárnější restaurace Ghibabo, Asmara

” Nefunkční železniční stanice mezi Asmarou a Massawou je zcela opuštěná

Na střeše jedné z mešit s panoramatickým výhledem na Massawu

si sem přijeli zdřímnout v příjemném vánku. Pod hladinou se hemžily ryby všech barev a průzračnost byla taková, že jsem viděl každý detail dna. Večer jsem strávil v tomto bohem zapomenutém přístavu, kde jsem našel útočiště v koloniálním hotelu Grand Dahlak – další budově s duší a historií, která už viděla lepší časy. Ráno mě čekala cesta zpátky – stoupání serpentinami přes hory směrem do chladnější Asmary, hlavního města, kde se teplota opět vrátila k příjemným hodnotám.

Možná se někdo z vás, kdo Eritreu trochu zná, ptá, proč jsem nenavštívil navíc slavný Keren s jeho živým trhem a horskou atmosférou – odpověď je prostá a upřímná: vyčerpání a potřeba klidu. Po osmi cestách během tohoto roku napříč čtyřmi kontinenty jsem prostě potřeboval zpomalit. Eritrea mi i bez Kerenu dala víc než dost nezapomenutelných zážitků. ■

PŘEČTĚTE SI ON-LINE

Honza Čermák
Etiopie: Co vidět a zažít